

Ti Sài Gòn – Ch L n, không khí l t t đã nh n nh p t l Giáng Sinh kéo dài cho t i t . Khác v i ng i T u T o m và d y m vào ti t tháng ba, ng i Vi t Trung và Nam ph n d y m vào cu i tháng ch p .



Theo các ngu n s li u l u truy n thì h H ng Bàng đ ng n c Văn Lang vào năm Nhâm Tuất 2879 tr c Tây l ch, nh ng n n đ c l p đã b gián đ n g n m i th k vì s đ h c a ng i T u . Trong giai đ n t i t m, ô nh c này, B c quân đã dùng ngàn mu n th đ n đ đ ng hóa dân ta nh ng đã hoài công và ng i Vi t tuy không b m t g c nh ng v n ch u nh h ng ng n v v n hóa, tín ng ng c a Trung Hoa khi s ng chung v i h .

Năm 939 Ngô V ng Quy n đánh tan quân Nam Hán trên B ch Đ ng Giang, thu h i l i n n đ c l p cho qu c gia, m đ u n n t ch , t c ng cho dân t c thì cũng k t đó, qua bao đ i, t tiên ta đã c g ng l a l c l i nh ng nh h ng ngo i ban, tiêu h y các h t c, ch p nh n nh ng thu n phong m t c c a ng i, đ ng th i pha tr n vào đó t t c tinh hoa c a ng i Vi t, t o thành n p s ng đ c tr ng, đ c thù c a dân t c Vi t Nam nh ng v n gi b n s c Đông ph ng . Trong các c t c còn l u truy n đ n ngày nay, T t Nguyên Đán là m t bi u t ng phong phú, toàn v n và ý nghĩa nh t, đã thu hút m i ng i, m i gi i ph i quên h t m i đ i u đ ch có t t, lo cho t t sao cho m y ngày đ u năm đ c đ y đ , vui v nh hàng xóm, b c công đ u t t, m t t i, làm ăn v t v trong 365 ngày, đúng là :

“ T t đ n sau l ng, ông v i thì m ng, con cháu l i lo . “

1 - NGÀY T T NGUYÊN ĐÁN

Ngày t th i H ng Bng, dù còn s ng l c h u, t tiên ta đã bi t ăn T t . N u căn c vào các công trình khai qu t t i Đông S n mà bi u t ng là tr ng đ ng có ch m tr trên m t hình v ngày h i T t v i bông lau thì ngày đ u năm lúc đó ch c là mùa thu vì bông lau ch tr đ c bi t mùa này vì mùa xuân không có bông lau . Ngoài ra các s tích v bánh ch ng, bánh d y, tr u cau, d a h u đ , theo sách Vi t S đ i Toàn, đã có t th i vua Hùng th 6 .

Riêng T t Nguyên Đán hi n nay, đã đ c du nh p vào n c ta t th i B c thu c. Ăn T t Nguyên Đán là ăn m ng ngày đ u năm vào ngày m ng m t tháng giêng và T t b t đ u vào gi Tý (gi a kho ng t 23 gi năm cũ đ n 1 gi sáng năm m i). Th i kh c này là Giao Th a, đêm 30 tháng ch p là đêm tr t ch .

Ngà H (2205-1766 tr c TL) vì thích màu đen nên ch n tháng D n là tháng giêng đ ăn T t . Đ i Th ng (1766-1122 tr c TL) thích màu tr ng, đ i l i T t vào tháng ch p . Nhà Châu (1122-256 tr c TL) a s c đ nên ch n tháng Tý là tháng 11 làm nguyên đán . Đ i Đông Châu Li t Qu c, các n c ăn T t theo quan ni m c a Kh ng T , ch n tháng giêng nh nhà H nh ng khi T n Th y Hoàng th ng nh t Trung Hoa (256-206 tr c TL) l i l a tháng H i t c là tháng m i đ ăn T t mãi cho t i khi ngà Hán làm ch Trung Nguyên (206 tr c TL – 221 sau TL), theo Kh ng T , ch n tháng giêng làm ngày đ u năm và phong t c này đ c gi cho t i ngày nay .

T t Nguyên Đán theo T u hay Vi t đ u gi ng nhau c các nghi th c t ng c u, nghêh tân T ng c u g m có l ti n Táo quân v tr i đêm 23 tháng ch p, l cúng r c t tiên, ông bà quá c ngày 30 tháng ch p, sau đó là l phong t nh (đóng gi ng n c), t o đ a (quét don nhà c a tr c gi giao th a) m ng tu i, phong môn v. V .. Còn nghi th c nghêh tân quan tr ng nh t là cúng giao th a, m r ng c a nhà đ bái thiên đ a, cúng gia đ ng, táo quân, t c lì xì, chúc m ng tu i v. v . .

Bên c nh nh ng phong t c, t p quán vâ m n c a ng i T u, ng i Vi t còn có nhi u t p t c n i ti ng đ c thù dân t c l u truy n đ n ngày nay nh t c c p đ u pháo c a đ ng bào thi u s t i mi n Th ng du B c ph n và mot6. Vài b l c trên cao nguyên Trung ph n, l vi ng m đ u xuân cũng nh d y m vào nh ng ngày s p t t, t c c p c u l làng Yên Xá ((B c Ninh), thi th đ u xuân, t ch c các phiên ch đ c bi t ngày t t t i vùng m n ng c, vùng xuôi cũng nh thành th , t c ném c u và phóng sinh Thanh Hóa, t c dành nhan ngày t t, hát quan h , hát tr ng quân đ t B c, hát bài chòi vùng Bình Đ nh – Phú Yên, đánh đu ngày T t Nam ph n v. v .. Tóm l i nh ng trò ch i, t p t c c a ng i Vi t Nam trong nh ng ngày T t đ u có tính cách bình dân, ph quát, mang n i dung lành m nh, đ m đ n ni m vui th a m n cho con ng i sau

Xuân Trên Vn n N o Đ ng Đ t N c Qua Các Thi i Đ i Trong Vi t S

Tác Giả: M ng Giang

Thứ Ba, 01 Tháng 2 Năm 2011 21:25

m t năm làm l ng v t v , phi n l y . Do đó, các nhà phong t c h c trên th gi i khi ch ng ki n hay nghiên c u v phong t c t p quán c a ta đã k t lu n :” T t c a ng i Vi t Nam phong phú, th c t và vui v h n t t c a ng i Trung Hoa và Âu M “

2 - T T C TRUY N VI T NAM T TH NG C T I TR C 1945

Th i Th ng C : Ngay t th i H ng Bàng c a bu i bình minh l p qu c, dù ng i Vi t còn s ng l c h u nh ng t tiên ta đã bi t t i T t . Th t v y, qua m t mùa đông rét m t, l nh l o, mùa xuân b ng tr v r c r v i c nh hoa đ ng c n i s c s trong ánh n ng h ng m lung linh . Tinh th n c a con ng i dù là on ng i th ng c còn h n nhiên, ch t phác nh ng h v n th y sinh tình tr c s kích thích c a vũ tr bao la, mang đ n cho con ng i ngu n sinh l c đ i dào .

Trai gái tr c c nh xuân n ng m i, đã bi t tìm đ n nhau trên kh p các n o đ ng quê h ng đ t n c, phát sinh ra nh ng trò ch i m c m c, ho c đánh vòng, tung c u hay h p nhau hát hò đ i đáp đ n đ n câu chuy n tr u cau đ u m i c a chuy n hôn nhân gi a nam n cũng nh s tích bánh ch ng, bánh d y, qu d a đ đ i Hùng V ng th 6, không theo truy n th ng Nho giáo truy n ngôi cho con tr ng mà l i truy n ngôi ho con th 18, nói lên tính ch t đ c bi t c a truy n th ng Vi t Nam lúc nào cũng th c t không tr u t ng, l giáo quá đáng nh ng i T u .

+ T t C truy n đ i th i Lý Tr n :

Sau khi đánh tan quân Nam Hán trên B ch Đ ng Giang, Ngô V ng Quy n đã c i ách nô l ho dân t c sau m i th k b B c thu c . Đó là năm 939, m đ u cho th i đ i t ch , t c ng c a dân t c .

T i đ i Lý Tr n, ng i Vi t đã ti n b nh nh h ng c a Nho, Lão, Ph t . Nhi u phong t c t p quán thu n khi t đ c t o đ ng . Ngoài nh ng năm chinh chi n ch ng ngo i xâm nh T ng Nguyên và n i lo n, dân chúng an c l c nghi p, đ t n c thanh bình .

Ngày t t b t đ u t 30 tháng ch p, dân đ c phép đ t pháo . Pháo th i đó là nh ng ng l nh ch a thu c n , có ngòi, ch không ph i lo i pháo có ngòi làm b ng gi y b c thu c n ngày nay . Pháo đ c đ t kh p n i, t ngoài c ng làng, c ng nhà hay đình chùa . Dân chúng gi t l n, gà,

Xuân Trên Vua Nỗ Đàng Đốt Núi Qua Các Thi Đố Trong Việt Sử

Tác Giả: Máng Giang

Thứ Ba, 01 Tháng 2 Năm 2011 21:25

vät trâu bò, dê đä cúng tä träi phät, ông bà, cha mä quá ä liên tiäp trong ba ngày Tết .

Ngày mäng 5 Tết, nhà vua cho làm tiäc khai hä räi cùng väi văn võ bá quan yän tiäc vui vä . Mäi ngäi trong näc đäu đi ä chùa và du ngoän . Ngoài ra khäp näi đäu có các sân khäu ä thiên đä cá phäng chäu đän giúp vui cho dân chúng trong mäy ngày Tết . Tết các näi công cäng còn có các trò chäi lý thú nhä đánh vät, chäi gà, đá cäu ...

Trong mäc đích khuyän nông, täp täc vua đánh vào trâu đät trong ngày äp xuân đäc äu truyän cho đän cuäi đäi Nguyän (thäi Bäo Đäi), theo An Nam Täp Chí cäa Lê Täc đäi Trän cho biät, mäi năm vào mäng ba tät, cá vua Trän ngä ra gác Đäi Hùng đä xem các thái tä thi đá cäu . Riêng các quan thi đánh cäu bäng tay, có khi cäi ngäa . Đá cäu là môn thä thao thänh hành trong nhäng ngày Tết vào đäp đó, phä biän tä giai cäp quý täc cho täi giäi bình dân ä kinh đô, thành thä cũng nhä täi thôn quê .

Theo Đäi Việt Sử Ký Toàn Thä, mät bä sä cũ nhät cäa näc ta còn äu äi đän ngày nay thì nam nä Đäi Việt trong ba ngày Tết đã bät đäu chäi đánh đu tä năm 1365 là niên äch ghi rõ ranh giäi Việt Nam đã chäy täi Hóa Châu (Thäa Thiên) và nam nä Hóa Châu äi là nhäng ngäi sành säi vä trò chäi này . Sách Häng Đäc Quäc Âm Thi Täp xuät bän vào thä kä thä XV có in mät bài thä chä Hán, vänh äi cänh trai gái đánh đu có tä thäi Trän .

Bän cät lang nha ngäm đä träng

ä thì đánh cái, ä län nông

Tä thiên, häu thä khom khom cät

Van vái hoàng thiên ngäa ngäa lòng

Tám bäc häng quän bay phät phäi

Hai hàng chân ng c đ ng song song

Ch i xuân h t t t xuân d ng y

Nh c c đ em v , đ l không

+ T t Vi t Nam d i thi vua Lê chúa Tr nh :

T th k th XVI, nhà H u Lê đã suy tàn, d n đ ng cho M c Đ ăng Dung c p ng ời, đ t n c chia năm x b y, chính s đ nát, dân chúng l m than . Đ i Vi t l m vào c nh n i chi n tri n miền kéo dài g n 300 trăm năm, y sông Gianh trong t nh Qu ng Bình làm ranh gi i, phía B c thu c quy n chúa Tr nh, vua Lê ch ng i làm vì . Trong Nam thì chúa Nguy n x ng hùng m t c ời . do đó nh ng l T t d i thi vua Lê chúa Tr nh có ph n nào khác bi t so v i các đ i Lý Tr n là thi c c th nh c a Ph t giáo .

- L T t trong cung vua ph chúa .

Tr c t t, tình hình trong cung vua và ph chúa r n r p h n lên, nào là lo t ch c l ti n xuân ng u (ti n trâu đ t vào ti t l p xuân), m t t p t ó t lâu đ i v i m c đích khuy n nông Các nghi th c v T t Nguyên Đán đ c s a so n vào cu i tháng ch p . Theo sách Hoàng Lê Nh t Th ng Chí thì ngày 25 tháng ch p, tri u đình đã làm l phong kín các n tín đ em c t vào kho và s s đ ng l i sau t t . T t c các quan quân đ u đ c ngh T t m i ngày đ e6? Vui ch i .

Ngày đ u năm, bá quan văn võ vào đ i n đ chào m ng vua Lê t i đ i n Kính Thiên . D n đ u bách quan là th t c a chúa Tr nh g i là quan Ti t Ch , sau đó cùng keo qua l y m ng chúa Tr nh t i ph chúa và đ c chúa ban ti n th ng cho t t c các quan t hàng nh t ph m cho t i c u ph m, r i cùng chúa đ ti c đ u năm vui v . Sau đó l i kéo v đình quan Ti t Ch đ chúc t ng l n n a m i gi i tán .

Xuân Trên Vn n N o Đ ng Đ t N c Qua Các Th i Đ i Trong Vi t S

Tác Giả: M ng Giang

Thứ Ba, 01 Tháng 2 Năm 2011 21:25

Trong ba ngày xuân còn có lễ tế giao (lễ này bắt nguồn từ thời Hậu Lý), với mục đích cúng tế Trời Đất, cầu cho mùa thu hoạch tốt, trăm họ vui vẻ yên ổn làm ăn . Thời vua Lê chúa Trịnh, đàn Nam Giao được thiếp lập tại Thăng Long (Hà Nội) . Trong ngày tế lễ chính thức, vua Lê là chánh tế, hai cha con chúa Trịnh là bồi tế, ngoài ra các năm vua Lê bổ tang chức thì chúa Trịnh cũng làm chánh tế .

- Tế lễ dân gian .

Căn cứ vào tập du ký của nhà du hành người Hòa Lan Tavernier có tên là “Recueil de Plusieurs Relations et Traités Singuliers et Curieux “ được in dân chúng ngoài ăn Tế lễ như sau .

Trước Tế lễ ba ngày dân chúng dâng ngoài tại kinh đô Thăng Long cũng như các thành thị khác lo trang hoàng nhà cửa, sửa soạn bàn thờ tế tiên, ông bà có bày nghiêu bài và viết tên người quá cố . Tại kinh đô, hơn 40.000 binh lính và quan lại tập nập vui tế . Trong cung, vua Lê cũng bày nghiêu bàn thờ, bài và đồ cúng tế tế tông tiên triều . Trong khi vua làm lễ trước bàn thì súng nổ, súng nổ được khai hỏa thay pháo mừng xuân . Cúng tế xong, vua đặt tiệc giỗ luôn cả bàn thờ đồ tế lễ .

Nhà cửa dân chúng, mọi người dùng vải vóc nhuộm hình bát quái trên cửa, tường, mục đích làm ma quỷ sợ hãi không dám vào nhà phá phách . Tế lễ xem chân gà đoán họa phúc bắt nguồn từ đó cũng như kiêng cửa khi xuất hành đầu năm, đầu xuân vẫn còn được dân chúng tin theo .

Theo sách Gia Định Thành Thông Chí của Trịnh Hoài Đức thì tập tế đánh đu có từ thời Trần đã theo chân chúa Nguyễn vào miền Nam từ đầu thế kỷ XIV, lúc đó người Việt vùng đất mới và khai phá miền Tây Chân Lạp đã chơi đánh đu bằng bện lo sợi đầu tiên, đu thang, đu giông xoay và đu rút . Cũng trong thời kỳ này, người Việt đã sáng chế thêm một môn chơi ngày Tết hội xuân là hát trống quân, rồi được phổ quát trong tập thể người công nhân công, thợ, đình đám ngày xuân . Số tích trống quân cũng như chơi trống cơm theo tác giả Ôn Như Nguyễn Văn Ngọc, Bùi Văn Phan Kế Bính, Vũ Ngọc Phan, Maspero v. v.. đầu có ý chung với người gốc gác dân tộc, nói lên sự phấn đấu hào hùng và tinh thần thiêng ng vất vả người Việt cũng như tình cảm thiêng liêng gắn bó trong những lúc chia lìa :

“Trống quân nam ph, thiêng ng như chi h “...có nghĩa là tiễn người lên đường về Nam chinh chiến, lòng thiếp đau đớn đau nào, có ai hiểu thấu ?

+ Tết Nguyên Đán và cuộc du xuân thäng niên đäi triåu Nguyän :

Träc tät mät thäng, trong cung näi đä tä chäc lä Ban sóc (Phân phát läch mäi cho các quan) và lä Phát Thäc (do các quan đäi thän lau chäi các än vua, kim sách, ngân sách). Ngày 30 thäng chäp, Bä Lä cäng äi mang phäm vät đän cúng täi các läng, miäu cän các hoàng thân, tôn täc khi täi các chùa, đình làm lä. Tä giä đä cá Công thä, Chùa, Đình bät đäu đäng näu .

Đäi triåu đäc thiät täi Đän Thái Hòa rät nghiäm chänh väi cä quät, nghi träng, lính nhäc và voi ngäa dàn häu tä ngoài cäu Kim Thäy vào täi tän Đän .

Vua ngä träc tiên täi Đän cän Chánh, đäi mũ cäu long, mäc áo hoàng bào, cäm hät, đäc xa giá räc sang Đän Thái Hòa giäa tiäng chuông, träng và 9 phát súng länh chào mäng .

Sau đä các hoàng tä, bá quan vào Đän läy vua 5 läy väi läi chúc Tät đäc vua ban yän và tiän thäng xuân .

Ngày mäng mät tät, vua thiät đäi yän đäi các quan văn võ tä tä phäm trä lên, cùng các hoàng thân, hoàng tä täi Đän Cän Giä và hai dinh Tä, Häu Vä .

Mäng 2 Tät, vua, hoàng häu và các quan đäi thän đän cúng bái täi Đän Phäng Thiên, sau đä ban yän cho các quan täng phäm trä xuäng täi dinh Phä Doãn Thäa Thiên .

Lä Tät Nguyên Đán kéo dài trong 7 ngày . Các hoàng thân, hoàng tä đä thäng tät 20 läng bäc cän các quan văn võ tùy theo phäm trät đäc länh tä 1 läng đän 12 läng .

Täc du xuân cäa các đäng quân väng đä có tä thäi nhà Lê nhäng gián đän ä các vua đäu triåu Nguyän, Mäi täi đäi Đäng Khánh mäi tä chäc läi . Trong đäp du xuân, ngoài nhà vua väi cung tän mä nä trong cung, các hoàng thân , hoàng tä, công chúa và các quan đäi thän đäu

Xuân Trên Vn N o Đ ng Đ t N c Qua Các Th i Đ i Trong Vi t S

Tác Giả: M ng Giang

Thứ Ba, 01 Tháng 2 Năm 2011 21:25

Đ c tham d trên các thuy n r ng r c r , du hành trên sông H ng th m ng, t c a Th ng T cho t i các lăng t m đ n đài c a t n nhân n m trên núi Ng Bình ch y song song v i dòng sông, L du xuân đ c t ch c trong 3 ngày T t, ngoài du thuy n, vua còn du hành trên b b ng ki u kh p kinh thành Hu , v a th ng ngo n và xem dân chúng ăn T t .

3 - T t Vi t Nam Hi n T i :

+ T i các thành th :

-Hà N i :

Hà N i hay Thăng Long là th đô c a Vi t Nam qua nhi u tri u đ i . Là đ t ngàn năm văn hi n, có 36 ph ph ng và dân s đông nh t đ t B c, nên nh ng ngày T t đ đây th t đ c đáo, vui nh n. Khu v c buôn bán th ng t p trung ở phía b c H G m và ph T u .

Ng i Hà N i lo T t t tháng 11 âm l ch, chu n b các lo i g o n p, các th đ u đ gói bánh, n u chè, các lo i đ khô nh t là m ng, mi n, n m và nhi u nhà còn nuôi gà, v t đ dùng hay cúng trong d p t t .

Đ n tháng ch p b t đ u làm các món đ c bi t nh d a hành, tr ng mu i, c i b c th o là món r t đ c a thích vì ch t bùi béo c a qu tr ng đ c mu i sau 20 ch c ngày, bi n thành màu nâu đen s m có mùi th m ngon l lũng . Sau đó làm m t h t sen, l c, g ng, ph t th , qu t d a, d a, bí v. v.. các lo i bánh chè lam, bánh v , bánh huê c u và nh ng đ c s n trên đ t B c xu t phát t hai làng V và Xuân C n . Đ c bi t c a Hà N i là 36 ph ph ng, m i ph bán m t lo i hàng ch ng h n nh ph Hàng Đào bán t l a, v i vóc, áo qu n và n i này th t nh n nh p vì ai cũng ph i ghé đ n đ mua v i v may qu n áo m i cho k p t t . Hàng Ngang bán các lo i trà, Hàng B bán tranh T t và là n i các c đ nho bán ch thánh hi n nh vi t câu đ i ho c các b c li n b ng ch Hán nh Vũ Đình Liên đã di n t trong thi ph m b t h “ Ông Đ “ vào th p niên 30 tr c t n chi n, Hàng B còn là n i bán pháo nh ng pháo đã b Vi t C ng theo Trung C ng cho d p b t năm 1994 .

Nh ng ngày cu i tháng ch p, ph Hàng Mã cũng t p n p vì nhà nào cũng lo cho t tiên, ông bà

Xuân Trên Vn N o Đ ng Đ t N c Qua Các Th i Đ i Trong Vi t S

Tác Giả: M ng Giang

Thứ Ba, 01 Tháng 2 Năm 2011 21:25

h o c cha m , anh em đã quá c . Bàn th đ c quét d n s ch s , m i ng i mua s m vàng, t i n gi y và đ th mã v đ cúng th n linh, t tiên sau đó đ t theo các ngài đ dùng d i cõi âm . Riêng ch Đ ng Xuân, ngoài bán các lo i h ng tr m còn là ch hoa n i ti ng c a Hà Thành . Trong các phiên ch T t, ch hoa lan r ng qua t i Hàng Khoai, Hàng L c, đ y trăm hoa nghìn tía c a các v n hoa Ng c Hà, Nh t Tân, Nghi Tâm, Yên Phu... Ch hoa khai tr ng t 25 t t cho t i chi u 30 m i tan, đ p d iu nam thanh n tú, ng i pha l n v i hoa và c hai đ u đ p . Hà N i có đ các lo i hoa nh trong Nam nh ng h thích nh t v n là hoa đào, cúc, qu t và th y tiên .

Th r i 23 tháng ch p, nhà nhà lo t i n táo quân v tr i . Ngoài vàng mã, ng i Hà N i còn cúng cho ông m t con cá chép th t to b ng ba bàn tay đ ngài c i v th ng gi i, cá này đ c phomh' thích khi qua l .

Bây gi m i th t là T t, nhà nào cũng lo gói bánh ch ng, gói giò làm m t, d n đ p bàn th , trang hoàng nhà c a và tính s n đ sang năm m i không b xúi qu y, phi n hà b i b n n c nô huyên đi đòi n thuê . R i thì quà cáp đ bi u xén trong h , ngoài làng cho tr n tình .

Nh ng thiêng liêng và ý nghĩa nh t v n là ngày 30 m i t t . M i nhà dù theo b t c đ o nào, nghèo hay giàu cũng đ u có mâm c m cúng t t niên r t đ c bi t Hà N i g m 4 bát, 6 đĩa và n u giàu có h n thì đ 8 bát 8 đĩa nh t p t c c truy n .

Ngày 30 m i t t còn là ngày đoàn t gia đình, anh em, cha m , con cái quây qu n quanh mâm c m cúng gia tiên v a d n xu ng, trong làn h ng tr m t a th m ngát t các bàn th trang tr ng, m cúng . M i ng i v a ăn u ng k chuy n, ôn cũ, bàn m i trong không khí hòa thu n c a gia đình .

-T i Hu :

Thành Ph Hu là c đô c a Vi t Nam đã đ c ch n làm kinh đô t th i chúa Nguy n Phúc Trai (1687) vua Quang Trung (1788) và su t tri u Nguy n t 1802-1945 .

Cũng gi ng nh nh ng ph n đ t khác trong n c, dân Hu chu n b t t tr c c tháng, ngoài

ra còn lo vi c ch y m đ các c chu n b v ăn t t chung v i con cháu.

G n t t nhà c a v n t c đ c sang s a t m t t, s ch s . Hoa đ c tr ng trong v n riêng quanh nhà ho c mua s m t i ch Đông Ba v i các lo i mai, đào, cúc, qu t, th c d c, th y tiên, v n th ...

T ngày 23 tháng ch p, không khí t t đã có m t t i Hu . Kh p đình, chùa và nhà, đầu đầu cũng b t đ u d ng nêu t t và cúng ti n táo quân v tr i v i hoa qu và đ mã .

Ng i Hu ngoài đ c tính nhân h u, hi n lành, nam gi i v n ch ng thi phú, ca nh c và n thì công dung ngôn h nh nên các món ăn ngày t t cũng th t đ c bi t . Nh ng ngày t t cũng là đ p đ c bi t đ các bà m truy n ngh cho con gái tr c khi xu t giá tòng phu đ kh i b mang ti ng mai sau, ngoài các lo i m c ng i Hu còn lo gói bánh ch ng, bánh tét, bánh phu thê (xu xê) làm b ng b t s n nh ng đ u xanh ngào đ ng d a ho c nhân tôm cháy, bánh h i, bánh sen cháy, bánh d a m n, bánh m n g . . .

Mâm c t t cúng chi u 30 t t a ng i Hu khác v i ng i Hà N i, nhìn b ngoài trông đ m b c h n nh ng th t ra r t c u k vì ng i Hu thích ăn các món rau c i h n th t cá . B i v y ch riêng món g i Hu đã có m i th nh đ u đ xanh, giá s ng, v ng, l c, th t ba ch , tôm, da gà rán tr n v i d m, đ ng, t i, t, ngò và rau ng . Ngoài ra trong mâm c , không bao gi thi u d a món đ c làm tr c đ tu n l , món hành ngâm d m, xà lách gân bò, tré, ch tôm, nem bò l i, giò th , giò bì, giò l a .

Tóm l các món ăn c a Hu trong ba ngày t t g m lo i chay, bình dân và ng thi n . Món chay đ dùng trong các đình chùa , nh ng tín đ Ph t giáo, có tên g i gi ng nh các món m n nh v t tì m, vi cá, nem n ng, h nh nhân xào v . v . nh ng th t ra toàn đ c ch bi n b i th o m c t i, khô hay đã lên men . Riêng các món ăn ng thi n và bình dân sau này không còn ranh gi i vì ch đ vua chúa đã cáo chung, ai có ti n cũng có quy n h ng giò, tré, g i . Riêng r u dùng trong ba ngày t t r t ph bi n là lo i r u n p và r u thu c đ c chôn d i đ t nhi u ngày đ tăng thêm n ng đ và h ng v . Ng i Hu nh t là giới trung niên và cao niên cũng thích u ng trà trong ba ngày t t nh ng c u k h n ng i Hà N i vì ngoài các lo i trà đ t ti n c a T u nh Tam H , Ô Long . . trà còn đ c đem v p, x y v i các lo i hoa th m nh lài, sen, s i, m c .

Ph n Hu đi ch t t Đông Ba ngoài mua s m còn đi g i đ u trong các c a hi u b ng n c H ng Bôi, hoa b i, hoa chanh . Phong t c này ch có Hu mà thôi .

-T t t i Sài Gòn – Ch L n:

Tuy không ph i là đ t ngàn năm văn hi n c a Vi t Nam nh Hà N i, Hu nh ng t th k XVIII nh hoàn c nh đ a lý thu n i, Sài Gòn – Gia Đ nh đã tr thành th ng c ng l n nh t a n c ta và là trung tâm buôn bán t bu i đ u đã t p trung t i ch B n Thành, Ch S i (Ch C u Ông Lãnh) và ch Sài Gòn M i (Ch L n) . Tính đ n nay Sài Gòn – Ch L n đ c thành l p h n ba trăm năm .

T i Sài Gòn – Ch L n, không khí l t t đã nh n nh p t l Giáng Sinh kéo dài cho t i t . Khác v i ng i T u T o m và d y m vào t t tháng ba, ng i Vi t Trung và Nam ph n d y m vào cu i tháng ch p .

Dân Sài Gòn là dân t chiêng nh ng vì chung s ng lâu năm nên đã hòa h p vào t o cho mình m t phong cách đ c bi t . Tóm lại ng i Sài Gòn ăn t t không xa hoa nh ng i Hà N i, c u k nh nh ng i Hu , r t bình dân nh ng l i t n nhi u ti n h n, vì ngày t t ng i Sài Gòn thích ăn nh u theo phong cách Tây ph ng v i nhi u món nh m nên ngày t t nhà nào cũng chu n b s n nhi u lo i đ khô cá, khô tôm, khô th t .

Không khí t t đã b t đ u t tháng ch p đ n t n t i Giao th a . Ng i Sài Gòn thích ch i hoa mai và v n th đ c bán kh p n i ch không t p trung m t ch nh Hà N i, Hu . Hoa đ c đ a v Sài Gòn t Đà L t, Bà Đ m, H c Môn .

Ng i Sài Gòn có t c bói đ a ngày t t và đ a h u đ c đ a t i Sài Gòn t Tr ng Bàng, Cao Lãnh, Trà Vinh, t p trung nhi u nh t t i ch B n Thành và ch C u Ông Lãnh . Nhà nào cũng mua đ a h u đ cúng, ăn và đ i khách trong ba ngày t t .

23 tháng ch p ti n đ a táo quân v tr i, l v t cũng khác bi t v i các n i Hà N i, Hu g m ó món l là m t đ a xôi, m t mi ng th t l n lu c, m t l hoa, đôi hia cùng áo gi y . Nhi u nhà tr c khi Vi t C ng c m đ t pháo, luôn kèm theo m t tràng pháo đ ti n táo quân v tr i .

T t Sài Gòn cũng có m t, bánh nh ng m t và bánh Sài Gòn cũng khác bi t v i các lo i th S n m i n Nam nh m t s u riêng, dâu, chùm ru t và nh t là m t g ng, d a . Bánh thì ăn bánh tét, nhi u nhà c u k tr n thêm tôm khô, l p x ng và n p g o đ n u bánh . Mâm c cúng t t niên luôn luôn có bánh tét, th t kho, d a giá, c ki u, c c i mu i và nem bì .

Cái đ c đ m t t Sài Gòn là nhà nào cũng có mâm ngũ qu trê n bàn th và trê n bàn trong phòng khách v i đu đ , xung, cam quýt, s u riêng, măng cut... v i ng ý c u mong năm m i đ ăn, xung túc h n năm cũ .

Đêm giao th a dân Sài Gòn còn có t c đi l chùa, hái l c đ u năm . Ng i Hoa có l r c t ng ông Quan Công, bà Thiên H u di hành trong ba ngày t t v i s tham đ c a các bang h i T u và các đ i múa lân, múa r ng, múa s t cùng các đoàn hát Qu ng, Ti u .

Riêng t i Ch L n, t t là đ p đ ng i Vi t tìm đ n ăn u ng v i các món đ c bi t nh trăn, r n (xem nh r ng), rùa đ hy v ng đ c thêm s c m nh, s ng lâu . Riêng ng i Hoa trong ba ngày t t, thi nhau làm đèn l ng, các chùa, h i quán s n ph t s c s , lòe lo t, nam thanh n tú Vi t l n Hoa đ n cúng bái không đ t su t ngày đêm .

-T t t i mi n Đ ng Tháp M i :

Đ ng Tháp M i là vùng đ t trũng th p phía tây Nam ph n, bao g m hai t nh Ki n Phong (Cao Lãnh) và Ki n T ng (M c Hóa) ngày nay, kinh r ch ch ng ch t, hoang đ a mông mênh, dân chúng trong vùng tr c kia đi l i b ng xu ng, thuy n . Nhà c a dân c th a th t, ch c t trên nh ng gò đ t cao đ tránh l t l i nên m t đ dân s năm 1960 ch có 15 ng i / 1km² và năm 1978 là 50 ng i / km², dân chúng nghèo nàn vì thi u m i ph ng ti n cho nên ngày T t Nguyên Đán h u nh ch quanh qu n th n xóm qu nh hiu và trong gia đình .

Dân chúng Đ ng Tháp M i là dân giang h t chi ng, ho c vì chi n n n, vì sinh k nên b quê h ng x s đ n vùng đ t bùn l y, hoang đ a, mu i, đ a, r n rít và ch ng khí, n c đ c đ an thân, l p nghi p . Do đó, ngày t t r t đ n s , gi n đ và c dân vùng nào gi t t theo phong t c mi n đó, ch ng h n nh ng i B c t t đ n có t c làm bánh ch ng, chè lam, bánh ít, bánh b t l c, bánh trôi, bánh lá, bánh tro v .. Dân mi n Trung nh t là Hu thì gói bánh chu i, k o m n

Xuân Trên Vn N o Đ ng Đ t N c Qua Các Thi Đ i Trong Vi t S

Tác Giả: M ng Giang

Thứ Ba, 01 Tháng 2 Năm 2011 21:25

quân, kẹo kéo, chè lam pha mè đen, mè x ng Hu , bánh rán phòng da l n, bánh đa Còn dân miền t v n t các t nh Nam ph n thì ăn t t v i bánh tét, bánh giò, nem lá i, kẹo trái cây, bánh t, xôi p c t d a, bánh chuối .

Nh ng trong ba ngày t t, nhà nào dù B c, Trung, Nam cũng đ u có thêm các món đ c s n vùng Đ ng Tháp M i, trong mâm c m cúng t t niên hay món đãi khách l vào nh ng ngày đ u năm . Đó là món “ngũ xà th t v ”, t c là th t năm con r n ch thành b y món, “th p c m trang viên” t c là các lo i rau tr ng quanh v n nh s n, rau súng, ngó sen, rau mác, rau tì láng tr n l n v i c m và n c c t d a ăn v i bánh trắng n ng, các món chiên xào các lo i cá đ ng, cá sông nh ng tuy t nh t v n là món “ ng long t l u “ ch b ng th t r n và chu t đ ng, b m nát vò viên đem n ng trên l a than đ , lai rai v i đ Gò Đen, ch đón giao th a, gi a c nh tr i n c mệnh mông thì tuy t di u .

-T t n i mi n biên đ a Hà Tiên :

Hà Tiên là vùng đ t x a nh t c a Nam ph n, cõi biên đình gi a Vi t Nam và Cao Miên, giang s n c a giòng h M c trong th k XVIII tr c khi tr thành m t t nh c a n c ta, n i pha tr n 4 giòng máu Vi t, Hoa, Miên, Chàm nh ng phong t c t p quán dân t c v n đ c th hi n rõ ràng qua c t c T t Nguyên Đán .

Nh các n i khác trong n c, ngày T t Nguyên Đán quan tr ng nh t là l ti n đ a tảo quân v tr i, cúng đêm giao th a, nh ng ngày t t đ u năm và t o m . Riêng l ti n tảo quân v tr i có s khác bi t v i các n i khác trong n c dù th i gian ti n tảo quân v n là đêm 23 tháng ch p .

Kh p Vi t Nam, nhà nhà th tảo quân t i nhà b p nh ng đ c bi t t i Hà Tiên, tảo quân đ c ph ng th r t trang tr ng, ngay phía sau b c bình phong ngăn nhà tr c và nhà gi a, ngó ra b p . Bàn th tảo quân đ c treo trên cao, có đ l h ng, bình hoa và hai câu ch Hán đ th Tảo quân, vi t trên gi y h n đ n có kim óng ánh :

Công binh h u đ c năng t hóa,

Chính tr c vô t kh đ t thiên

Trong nghi lễ cúng tiễn táo quân, Hà Tiên cũng khác biệt, Ngoài hương, hoa, đèn, quỳ còn cúng thêm món cày truyến “ mì sủi nộm u đ ng ” có nộm thêm nộm c g ng dĩa . Ngoài ra ng i Hà Tiên còn có tục bán con nít cho táo quân và tr ỏ vào nh ng năm đ a tr ỏ lên 3, 7 tu i cho t i năm 10 tu i m i xin chu c con v . Tục này ch dành cho con trai và ch có ng i Vi t g c Hoa m i theo, đây cũng là quan niệm m tr ng nam khinh n có t lâu đ i c a ng i T u

T t c a ng i Vi t H i ngo i :

Trên th gi i, ng i Vi t là dân t c duy nh t cam ph n s ng nghèo c c trên m nh đ t quê hương, ngo i tr các tr ng h p quá s c ch u đ ng vì k cai tr đ c tài, đ c ác vô nhân đ o nên h ph i g t l b n i chôn nhau c t rún đ tìm sinh l , đó là tr ng h p c a nh ng Vi t ki u s ng trên đ t Cao Mên tr c 1975 do n n chém gi t vì c m đ o, b th c dân Pháp đ d vào làm t i các đ n đ i n và nh ng ng i tr n tránh vì liên can t i chính tr . Ngoài ra hi n nay có kho ng 2 tri u ng i Vi t t n n C ng s n kh p n i trên th gi i, nh ng tiêu bi u nh t v n là c ng đ ng Vi t t n n t i Pháp và M . Hàng năm, c đ n T t Nguyên Đán, ng i Vi t xa quê hương l i t o đ p g p nhau đ cùng ôn c tri tâm và h a h n m t ngày v khi đ t n c đã đ c quang ph c, ngày đó s là m t t vĩ đ i nh t c a đ i ng i Vi t Nam hi n t i . Tóm l i dù s ng đâu, ng i Vi t v n c g ng t ch c t t c truyến c a dân t c mình đ h i t ng l i nh ng ngày còn s ng thanh bình vui v n i quê hương khi C ng s n Hà N i ch a c ng chi m Mi n Nam vào ngày 30-4-75 .

4 -T t Vi t trên đ t Miên :

Ng i Vi t b t đ u đ n l p nghi p trên đ t Miên t th i Sãi V ng Nguy n Phúc Nguyên và tính đ n tháng 4 / 75 có kho ng 200.000 ng i, đa s t p trung t i Nam Vang, Battam Bang, Kompong Cham, Kampot, Svey Rieng, Bi n H và các đ n đ i n cao su c a th c dân Pháp .

T i Miên, ng i Vi t h ng hai cái t t : D ng l ch và Âm l ch dù theo b t c tôn giáo nào nh ng vui v h n v n là T t Nguyên Đán c truyến c a Vi t Nam . Trong đ p này, các tr ng h c có đông đ o h c sinh Vi t Nam đ u đ c ngh phép t t t 23 tháng ch p, t c là ngày đ a táo quân v tr i cho t i ngày mùng 5 t t . Tr c 1975, t i Nam Vang ching' ph Miên dành cho Vi t và Hoa Ki u hai ngôi Ch L n và Ch Boong đ nhóm các phiên ch t t . Ch buôn bán ki u Vi t Nam, đ c m c a s t ngày đêm t 28 tháng ch p t i cu i năm, bán đ các món hàng dành cho ngày t t nh các lo i m t, bánh ch ng, bánh đ y, đ a h u v. v.. cùng các lo i

Xuân Trên Vn n N o Đ ng Đ t N c Qua Các Thi i Đ i Trong Vi t S

Tác Giả: M ng Giang

Thứ Ba, 01 Tháng 2 Năm 2011 21:25

hoa quen thu c dùng trong ngày t t Vi t Nam nh v n th , tr ng sanh, hu , m ng gà, cúc v.v

Riêng v mai, món hoa qu c h n c a dân Vi t mi n Trung- Nam thì không có bán t i hai ch trên nên đ ng bào Vi t, trong nh ng ngày s p t t r nhau v Kampong Spen đ ch t mai, n i đây cách Nam Vang ch ng 40 Km.

Ng i Vi t t i Miên th ng chung nhau làm Heo, n u bánh tét vào nh ng ngày s p t t . T t c m i th đ u chu n b tr c lúc đón giao th a .

Đêm tr t ch trên đ t khách th i là bu n vì ch có ng i Vi t tha h ng m i ăn t t Vi t . H cũng đ t pháo vào gi giao th a đ . Làm l t ng c u nghinh tân và ti ng pháo t t c a nh ng k xa x th ng đ c n i ti p t khu này đ n làng n , n i có ng i Vi t c ng , kéo dài đ n vài ti ng đ ng h .

5 - T t Vi t trên đ t Pháp :

T t Vi t th ng đ n sau l Giáng Sinh và t t Đ ng L ch c ng thêm cu c s ng máy móc và ch y g o n i x ng i, h n n a ng i Vi t s ng l loi, riêng r không t p trung nh ng i Hoa nên t t Vi t tren6 kh p đ t Pháp th t l t l o dù ng i Vi t tha h ng đã c g ng vào hàng năm có t ch c t t c truy n c a dân t c mình .

Đ mua s m t t, nh ng ngày cu i tháng ch p, ng i Vi t r nhau xu ng ch T u, n m quanh qu n theo các đ i l Ivry, Choisy ho c khu Belle Ville đ mua s m t t . Không khí t i đây t a t a vùng Ch L n, v i các trò múa lân c a các bang h i ng i T u và s trang hoàng lòe lo t trong cá c a hi u ch p phô Hoa Ki u, làm cho ng i Vi t ly h ng ph n nào đ nh nhà và náo n c tr c th m năm m i . H lo mua s m m i th k c bánh ch ng, bánh d y , giò, ch , m c, c m, d a hành, c ki u v. v.. đ chu n b làm c cúng ki n t tiên, ông bà, cha m và nhân ti n th t đ i b n bè .

Cũng trong khu v c này, h u nh th gì cũng có, t l ch Vi t lo i treo t ng cho đ n trà, hoa t th y tiên (T u) hoa đào (VN) cho t i các lo i hoa cúc, mai t i đ a ph ng . Riêng trà thì đ các lo i ngon n i ti ng c a Trung Hoa, Nh t, n Đ và Tích Lan nh ng ng i Vi t v n quen

dùng trà Việt, nhất là các loại trà danh tiếng của Miền Nam Việt Nam tại Bồ Đào Nha, Ban Mê Thuột ...

6 - Tết Việt trên đất Mỹ :

Không giống như những nơi khác trên thế giới, người Việt tại Hoa Kỳ sống tập trung đông đúc tại các thành phố lớn trong các Tiểu bang, Hoa Thịnh Đốn, Texas, Hô Uy Di và nhất là California .

Từ bao năm qua khi có phong trào rầm rộ của người Việt vượt biên, vượt biển, đoàn tụ, con lai, HO thì đã sống người Việt rộ nhau về miền đất m California đất m dung, lập nghiệp và năm nào cũng như năm nào thì đô Việt tại San Jose và Tiểu Sài Gòn đua thi nhau tổ chức chợ Tết Việt Nam để đồng bào khắp nơi có dịp vui ăn tết, vui tết và nghe chèo vì :

Và đến đây, xuân đã về tan,

Riêng ta buồn nhìn tiệc tàn liên hoan

Giữa rừng xuân vắng nghe diều dạt

Tiếng vọng mùa xuân nét vẽ vàng

Và người Việt ly hương còn đang móm móm, mòng mòng về những âm hưởng của ngày tết dân tộc thì trên các báo chí từ báo bán từ báo chèo, trên giầy chèo bãi, dày xéo lên nhau giữa những quan quyền tập phong trong chính phủ lưu vong tại nước, chung quy cũng vì tiền .

Có sống tha hương mà thiếu mứa thức ăn nhậu để uống của kẻ mọt quê hương . Có làm thân làm thú y não lòng trong những giờ phút đoàn tụ, trong buổi xuân về, nhất là những

Xuân Trên Vn N o Đ ng Đ t N c Qua Các Thi i Đ i Trong Vi t S

Tác Giả: M ng Giang

Thứ Ba, 01 Tháng 2 Năm 2011 21:25

lúc tình c nhìn nh ng cánh hoa cúc đ màu đang r c r bên th m gió, chen l n nh ng n hoa đào, hoa mai đang ng o ngh tr c gió đông ho c vang v ng t đầu đó trên bbauÁÀ tr i mệnh mông, t ng ti ng chim h i âu g i đàn tr v l i x a sau nh ng ngày tr n rét khi n lòng ta cũng b n ch n náo n c trong bu i xuân v .

Ngày x a, th i tu i nh , s ng nghèo c c n i xóm nh nh ng m i l n nhìn hoa vông vang đ r c tr i, và đàn chim s u t h i đ o bay kh p tr i Phan Thi t l i nôn nóng ch ch c m hi n d n đi s m t t . R i nh ng ngày chinh chi n, nh ng năm tháng dài s ng l u vong, năm nào cũng nh năm nào đ u hy v ng là năm cu i cùng trong cu c đ i xa x , s đ c tr l i quê nhà đ cùng m già ăn m t cái t t r c r , ví đ i nh t trong đ i nh ng than ôi xuân nào cũng là xuân ly h ng, t t nào cũng là t t bi t x và quê h ng Vi t Nam g n trong gan t c nh ng v n mãi xa tít muôn trùng :

Xuân v trên đ t khách,

Ta ng i đón mông lung

H t hiu đêm tr t ch

M t mình u ng r u sông....

Đ r i :

Soi g ng ch t th y l

Sau m t đêm đ i ch !

T Xóm C n H Uy Di